

2020-10-21

Ramkursplan för Specialpedagogiska skolmyndighetens utåtriktade utbildning i svenskt teckenspråk

Denna ramkursplan är en kursplan i svenskt teckenspråk för ett antal specifika målgrupper framtagen av SPSM. Ramkursplanen sträcker sig från årskurs 1 till och med gymnasiet, innehåller inga kunskapskrav och är inte betygsgrundande.

Specialpedagogiska skolmyndighetens utåtriktade utbildning i svenskt teckenspråk innefattar målgrupperna CODA, det vill säga hörande barn till döva föräldrar eller till föräldrar som har hörselnedsättning, syskon till barn som är döva eller har hörselnedsättning, deltidselever vid någon av myndighetens regionala specialskolor eller Åsbackaskolan. Dessutom omfattas elever med en dövhet eller hörselnedsättning inom grundskola och grundsärskola, som deltar i myndighetens fjärrundervisning.

Språk är människans främsta redskap för att tänka, kommunicera och lära. Genom språket utvecklar människor sin identitet, uttrycker känslor och tankar och förstår hur andra känner och tänker. Att ha kunskaper i flera språk kan ge nya perspektiv på omvärlden, ökade möjligheter till kontakter och större förståelse för olika sätt att leva. Kunskaper i svenskt teckenspråk ökar därför individens möjligheter att ingå i skilda sociala och kulturella sammanhang. Det är värdefullt att som döv eller person med hörselnedsättning behärska både svenskt teckenspråk och svenska för att kunna delta aktivt i samhälls- och arbetslivet.

Undervisningens mål

Målformuleringen ger grunden för att kunna följa och dokumentera elevens kunskapsutveckling utifrån ramkursplanens innehåll.

- Eleven ska få förutsättningar att kunna använda svenskt teckenspråk i sin vardagskommunikation.
- Eleven ska utveckla svenskt teckenspråk och få insyn i hur språket fungerar.
- Eleven ska känna sig trygg med svenskt teckenspråk i olika situationer.
- Eleven ska vara stolt över sina kunskaper i svenskt teckenspråk.

Syfte

Undervisningen i svenskt teckenspråk ska syfta till att eleverna utvecklar sin flerspråkighet och tillägnar sig kunskaper i och om svenskt teckenspråk. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla sitt svenska teckenspråk så att de får tilltro till sin språkförmåga och kan uttrycka sig i olika sammanhang och för skilda syften. Undervisningen ska ge eleverna möjlighet att utveckla en

språklig säkerhet och att kunna använda olika strategier för att stödja kommunikationen och hitta lösningar när språkkunskaperna inte räcker till.

Undervisningen ska stimulera elevernas intresse för att teckna och avläsa. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla kunskaper om hur man formulerar egna åsikter och tankar i olika slags samtal, texter på svenskt teckenspråk och genom skilda medier. Undervisningen ska även syfta till att eleverna utvecklar förmågan att skapa och bearbeta texter på svenskt teckenspråk enskilt och tillsammans med andra. Eleverna ska ges möjligheter att kommunicera i digitala miljöer med interaktiva och föränderliga teckenspråkiga texter. Eleverna ska även stimuleras till att uttrycka sig genom olika estetiska uttrycksformer.

Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att utveckla sin identitet och bli flerspråkiga. Genom undervisningen ska eleverna därför ges möjligheter att utveckla sina kunskaper om svenskt teckenspråk, dess normer, uppbyggnad, historia och utveckling. Vidare ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om hur man söker och kritiskt värderar information från olika teckenspråkiga källor.

Eleverna ska också ges möjligheter att utveckla kunskaper för att kunna göra jämförelser mellan det svenska teckenspråket och svenskan och urskilja likheter och olikheter mellan språken. På så sätt ska undervisningen bidra till att stärka elevernas medvetenhet om, och tilltro till, den egna språkliga och kommunikativa förmågan.

Undervisningen ska också bidra till att eleverna får förståelse för att sättet man kommunicerar på kan få konsekvenser för en själv och andra människor. Därigenom ska eleverna ges förutsättningar att ta ansvar för det egna språkbruket i olika sammanhang och medier.

Undervisningen i svenskt teckenspråk ska ge eleverna förutsättningar att utveckla

- förmåga att uttrycka sig och kommunicera på svenskt teckenspråk i samtal och texter, urskilja språkliga strukturer och följa språkliga normer
- förmåga att använda språkliga strategier för att förstå och göra sig förstådd
- förmåga att använda svenskt teckenspråk som ett medel för sin språkutveckling och sitt lärande
- förmåga att använda olika medier för att söka information på och om svenskt teckenspråk
- kunskaper om dövas och personer med hörselnedsättnings levnadsvillkor ur ett historiskt och kulturellt perspektiv.

Centralt innehåll

I årskurs 1–3

Teckna, avläsa och samtala

- Att berätta om vardagliga händelser samt att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter.
- Att ge och ta emot instruktioner.
- Framställningar för olika mottagare. Berättande om och beskrivande av händelser, egna erfarenheter och upplevelser.
- Enkla former för textbearbetning.
- Teckenspråkets struktur i enkla satser. Olika typer av satser och andra icke-manuella grammatiska markörer.
- Strategier för att förstå och göra sig förstådd när språket inte räcker till, till exempel genom omformuleringar, visualiseringar och frågor.
- Handalfabetet, handformer och bokstavering.
- Tecken och fraser. De manuella och de icke-manuella delarna i teckenspråk.
- Tecken och fraser i jämförelse med svenskan.
- Samtal med fokus på innehåll. Intressen, vardagliga situationer, personer och platser. Olika former för att ge och ta ordet.
- Olika sätt att orientera sig i teckenspråkiga texter från internet och andra medier.
- Berättande texter, till exempel sagor och sakprosatexter.
- Presentationer, instruktioner, meddelande och beskrivningar på svenskt teckenspråk.

Språkbruk

- Strategier för att hantera kommunikativa situationer i skolan, familjen och närsamhället, till exempel hur man kan be om hjälp och hur situationen kan anpassas för att alla ska kunna delta.
- Tecken, fraser och begrepp som används för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter.
- Teckenspråkstolkning och hur man går till väga vid tolkade samtal och föredrag, till exempel hur tolk används, tolkens uppgift och tystnadsplikt.

Kultur och språk

- Samtalsmönster i teckenspråkig kommunikation.
- Teckenspråk i teater, bildkonst och poesi.

- Skolgång för döva elever och elever med hörselnedsättning i Sverige genom tiderna, samt skolans betydelse för teckenspråket.

I årskurs 4–6

Teckna, avläsa och samtala

- Samtal och diskussioner, även via digitala medier, med fokus på turtagning och fördelning av ordet.
- Att aktivt ta del, ställa frågor, uttrycka tankar och känslor samt resonera och argumentera i olika samtalssituationer och i samband med demokratiska beslutsprocesser.
- Berättande och beskrivande för olika syften och i olika sammanhang.
- Strategier för att planera och producera olika typer av texter med anpassning till deras typiska uppbyggnad och språkliga drag.
- Språkliga och grammatiska strukturer i svenskt teckenspråk och i jämförelse med svenska.
- Likheter och olikheter mellan teckenspråk, talat och skrivet språk.
- Strategier för att delta och bidra till samtal till exempel genom turtagning, frågor och bekräftande fraser och uttryck.
- Olika sätt att söka och välja teckenspråkiga texter från internet och andra medier.

Språkbruk

- Tecken, fraser och begrepp som används för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter. Synonymer och bildspråk. Teckens och begrepps nyanser och värdeladdning.
- Skillnader i språkanvändning beroende på vem man kommunicerar med, till exempel skillnaden mellan att samtala med en kamrat och att kontakta en organisation.
- Teckenspråkstolkning i formella och informella samtal och vid föredrag.

Teckenspråkiga texter

- Ansvarsfullt agerande vid kommunikation i digitala och andra medier.
- Berättande texter för barn och unga i form av skönlitteratur, teckenspråkspoesi, sagor och myter från olika tider som är författade på eller översatta till svenskt teckenspråk. Texter som belyser människors villkor, identitets- och livsfrågor.
- Berättande texters typiska språkliga drag samt deras tecken, fraser och begrepp.

Tvåspråkighet

- Likheter och olikheter mellan texter på svenskt teckenspråk och på svenska. Texter som belyser skillnaderna mellan språken.
- Likheter och olikheter i språkliga och grammatiska strukturer mellan svenskt teckenspråk och svenska.

Informationssökning och källkritik

- Att söka teckenspråkig information genom intervjuer och på webbplatser för barn.
- Att värdera teckenspråkig information och göra sammanställningar med egna formuleringar och ämnesspecifika tecken och begrepp.

Kultur och språk

- Teckenspråkets betydelse för att känna tillhörighet.
- Skolgång för döva elever och elever med hörselnedsättning i Sverige genom tiderna samt skolans betydelse för teckenspråket.
- Teckenspråk i teater och poesi.

I årskurs 7–9*Teckna, läsa och samtala*

- Olika former av samtal och diskussioner, även via digitala medier, med fokus på språkriktighet och med språklig anpassning efter mottagare, situation och genre.
- Att delta aktivt i samtal, uttrycka känslor, tankar och kunskaper, ställa frågor och föra resonemang samt formulera och bemöta argument.
- Berättande, poetiska, beskrivande, instruerande, argumenterande och informerande teckenspråkiga texter för olika syften, mottagare och sammanhang.
- Att urskilja teckenspråkiga texters budskap, tema och motiv samt deras syfte, avsändare och sammanhang. Att urskilja innehåll som kan vara direkt uttalat eller indirekt uttryckt i olika texter.
- Framställningar med anpassning av språk, innehåll och disposition till syfte, mottagare och sammanhang. Olika hjälpmedel, till exempel digitala verktyg, för att planera och genomföra en framställning.
- Bearbetning av egna och andras teckenspråkiga texter till innehåll och form. Att ge och ta emot respons på texter.
- Skapande av texter där tecken och bild samspelar.
- Att sammanfatta innehållet i teckenspråkiga texter och samtal så att det viktigaste framgår.
- Språkliga strukturer och normer. Att uttrycka tidsaspekter och orsakssammanhang.

Språkbruk

- Tecken, fraser och begrepp för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter. Teckens och begrepps nyanser och värdeladdning.
- Skillnader i språkanvändning beroende på i vilket sammanhang, med vem och med vilket syfte man kommunicerar.
- Språkets betydelse för att utöva inflytande.
- Översättning av och jämförelser mellan texter på svenskt teckenspråk och på svenska.
- Teckenspråkstolkning i formella och informella samtal och vid föredrag

Teckenspråkiga texter

- Teckenspråkiga texter för ungdomar och vuxna, teckenspråkspoesi, dramatik, sagor och myter från olika tider.
- Teckenspråkiga texter som belyser människors villkor, identitets- och livsfrågor.
- Berättande texters uppbyggnad, syfte och form. Centrala teman, olika berättarperspektiv samt miljö- och personbeskrivningar.
- Instruerande, informerande, beskrivande och argumenterande texter, till exempel tv-nyheter och arbetsbeskrivningar. Kombinationer av olika texttyper. Texternas uppbyggnad, syfte och form.
- Teckenspråkiga texter och poetiska texter för barn och unga i form av skönlitteratur, lyrik, sagor och myter från olika tider.
- Texter som kombinerar tecken och bild och deras språkliga och dramaturgiska komponenter. Hur uttrycken kan samspela med varandra, till exempel i film, teaterföreställningar och på internet.

Tvåspråkighet

- Likheter och olikheter i texter på svenskt teckenspråk och på svenska, samt översättningar mellan svenskt teckenspråk och svenska.
- Strategier för att växla mellan svenskt teckenspråk och svenska.
- Att söka teckenspråkig information i olika medier och källor.
- Att värdera teckenspråkig information och göra sammanställningar med egna formuleringar och ämnesspecifika tecken och begrepp.

Kultur och språk

- Teckenspråken i de nordiska länderna. Andra länders teckenspråk. Internationell teckenkommunikation.
- Dövas och personer med hörselnedsättnings situation i Sverige och världen, historiskt och i nutid.

- Teckenspråkets ursprung och förändring över tid. Oralismen, teckenspråkets erkännande, den tekniska utvecklingen och teckenspråkets ställning i dagens samhälle.
- Det svenska teckenspråkets ställning, även i förhållande till de nationella minoritetsspråken i Sverige.
- Skolgång för döva elever och elever med hörselnedsättning och dess betydelse i Sverige genom tiderna.
- Teckenspråkets uttrycksformer i teater och poesi.
- Levnadsvillkor för döva och personer med hörselnedsättning. Identitetsfrågor, organisationer och mötesplatser.

Gymnasiet

Teckna, avläsa och samtala

- Strategier för att tillgodogöra sig och analysera olika typer av teckenspråkiga texter från olika medier. Att uppfatta texters budskap både det tecknade och det som är av underförstådd betydelse.
- Strategier för att förstå att budskap kan uppfattas på olika sätt beroende av mottagare.
- Strategier för att formulera sig och kommunicera i avancerade sammanhang med anpassning till teckenspråkets typiska uppbyggnad och språkliga drag.
- Presentationer och framställning i och inför grupp, till exempel omfattande presentationer, intervjuer och argumentationer. Anpassning av språk, innehåll och disposition efter syfte och mottagare.
- Likheter och olikheter mellan texter på svenskt teckenspråk och svenska samt översättningar mellan språken.
- Strategier för att bidra till och aktivt delta i samtal till exempel genom att ge bekräftelse och ställa följdfrågor och ta initiativ till nya frågeställningar eller ämnen.
- Olika sätt att söka, välja och värdera innehållet i teckenspråkiga texter från internet och andra medier.

Berättande texter och sakprosatexter

- Skönlitterära verk och författarskap. Teckenspråkiga texter som speglar dövas villkor i nutid och förr i tiden.
- Texter i olika medier som tar upp aktuella kultur- och samhällsfrågor.
- Beskrivande, förklarande, instruerande och argumenterande texter. Utifrån texternas typiska språkliga drag, bearbeta och analysera texternas innehåll genom egen reflektion och andras respons.
- Sakprosa av olika slag och med olika syften till exempel reportage och nyhetstexter. Texternas innehåll, typiska språkliga drag samt deras tecken, fraser och begrepp.

Kultur och språk

- Teckenspråken i de nordiska länderna. Andra länders teckenspråk. Internationell teckenkommunikation.
- Teckenspråkets uttrycksformer inom poesi, scen- och bildkonst från olika delar av världen.
- Dövas och personer med hörselnedsättnings situation i Sverige och världen, historiskt och i nutid.
- Teckenspråkets ursprung och förändring över tid. Oralismen, teckenspråkets erkännande, den tekniska utvecklingen och teckenspråkets ställning i dagens samhälle.
- Det svenska teckenspråkets ställning, även i förhållande till de nationella minoritetsspråken i Sverige.
- Skolgång för döva och personer med hörselnedsättning och dess betydelse i Sverige genom tiderna.
- Levnadsvillkor för döva och personer med hörselnedsättning.
- Identitetsfrågor, rättigheter, organisationer och mötesplatser.

Språkbruk

- Fördjupat tecken- och begreppsförråd för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter.
- Teckenspråkets spridning och förekomst samt hur språket används.
- Tecken och begrepp med särskild tonvikt på ord som hör till medborgarrollen och samhällslivet.
- Teckenspråkstolkning, skillnader i språkanvändning mellan teckenspråkstolkade och ursprungliga texter. Tolsituationens påverkan på samtalet.
- Tecken, fraser och begrepp för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter. Tecken, fraser och begrepps nyanser och värdeladdning.
- Översättning av och jämförelser mellan texter på svenskt teckenspråk och på svenska.

Kultur och samhälle

- Skolgång för döva elever och elever med hörselnedsättning och dess betydelse i Sverige och i olika länder genom tiderna.
- Jämförelse mellan teckenspråkets ställning i olika länder.
- Teckenspråkets ursprung och förändring över tid, exempelvis teckenspråkets erkännande och den tekniska utvecklingens betydelse.